

VZDĚLÁVACÍ PROGRAM

v oboru

PALIATIVNÍ MEDICÍNA A LÉČBA BOLESTI

1. Cíl specializačního vzdělávání

Cílem vzdělávání ve specializačním oboru paliativní medicína a léčba bolesti je získání specializované způsobilosti osvojením potřebných teoretických znalostí a praktických dovedností pro:

- pro komplexní péči o nemocné v pokročilých stádiích život ohrožujících chorob,
- diagnostiku a léčbu chronické bolesti (algeziologii).

2. Minimální požadavky na specializační vzdělávání

Specializační vzdělávání se uskutečňuje při výkonu lékařského povolání formou celodenní průpravy v rozsahu odpovídajícím stanovené týdenní pracovní době podle § 83a zákoníku práce.

Podmínkou pro získání specializace v oboru paliativní medicína a léčba bolesti je zařazení do oboru, absolvování vzdělávacího programu v některém z uvedených specializačních oborů a další praxe minimálně 12 měsíců v oboru paliativní medicína a léčba bolesti zakončeného atestační zkouškou. Celková délka specializačního vzdělávání je *minimálně 6 let*.

a) absolvování vzdělávacího programu *minimálně 5 let* v oboru anesteziologie a resuscitace nebo neurologie nebo rehabilitační a fyzikální medicína nebo vnitřní lékařství nebo dětské lékařství nebo praktické lékařství pro dospělé nebo rodinné lékařství nebo klinická onkologie nebo neurochirurgie nebo ortopedie. Výjimečně lze po individuálním posouzení zařadit i lékaře z jiných oborů,

b) povinná praxe v oboru

minimálně 12 měsíců povinné praxe v oboru paliativní medicína a léčba bolesti na pracovišti, které zaručuje vzdělávání v oboru PM-LB v potřebném rozsahu a hloubce,

z toho *4 měsíce* na akreditovaných pracovištích paliativní medicíny a léčby bolesti,

c) doporučená doplňková praxe v dalších oborech

1 měsíc akreditované pracoviště neurologie,
3 týdny akreditované pracoviště rehabilitační a fyzikální medicíny,
2 týdny oddělení klinické onkologie,
2 týdny oddělení radioterapie,
2 týdny akreditované ambulantní pracoviště psychiatrie,
1 týden akreditované ambulantní pracoviště pro drogové závislosti,
1 týden ambulantní pracoviště revmatologie,
1 měsíc pracoviště anesteziologie a resuscitace.

Lékařům, kteří absolvovali některou z výše uvedených praxí v rámci specializačního vzdělávání v některém z uvedených oborů, je tato praxe uznána.

e) účast na vzdělávacích aktivitách

Povinná účast

- specializační kurz multidisciplinární léčby bolesti - 3 týdny,
- specializační kurz paliativní medicíny - 2 týdny,
- specializační kurz myoskeletální medicíny – 4x7 dní nebo 6x5 dní,
- specializační kurz lékařské psychologie a komunikace - 1 týden,
- povinný kurz Lékařská první pomoc – 3 dny a - seminář Základy zdravotnické legislativy – 1 den, pokud nebyly absolvovány v rámci předchozího vzdělávacího programu.

Doporučená účast

- kurzy a vzdělávací akce pořádané odbornou společností SSLB a ČLK, IPVZ - alespoň 5 dnů v roce.

Účast (aktivní) na kongresech a konferencích zaměřených na léčbu bolesti a paliativní medicínu.

3. Rozsah požadovaných teoretických znalostí a praktických dovedností, seznam výkonů

3.1 Paliativní medicína

Požadované teoretické znalosti

Somatické aspekty paliativní medicíny:

- patofyziologie, klinický obraz a typický průběh chronických život ohrožujících onemocnění,
- patofyziologie, diferenciální diagnostika a klinika symptomů provázejících progresivní život ohrožující nemoci a jejich tlumení, symptomy terminální fáze nemoci (umírání) a jejich tlumení,
- možnosti rehabilitace u pokročilých onemocnění; farmakologie aplikovaná v paliativní medicíně,
- přínosy a rizika léčebných postupů; chirurgická léčba; paliativní radioterapie,
- protinádorová farmakologická léčba; paliativní terapie v infekčním lékařství.

Psychosociální aspekty paliativní medicíny:

- vzájemný vliv nemoci a rodinné, sociální a pracovní situace nemocného,
- identifikace potřeb nemocného; typy psychických reakcí na vážné onemocnění,
- adaptační postupy a jejich užití v podpoře rodiny,
- komunikační dovednosti ve specifických klinických situacích,
- psychiatrické syndromy a základní krizové intervence; psychické reakce na ztrátu blízké osoby a možné průběhy fáze truchlení,
- komunikační dovednosti s rodinou; spolupráce s jinými specialisty; sociální a ekonomické obtíže pacienta,
- možnosti sociální pomoci; komunikace o duchovních aspektech života nemocného,
- možnosti duchovní podpory,
- základy bioetiky,
- možnosti a limity paliativní péče v různých prostředích,
- plán péče a jeho realizace; etické problémy výzkumu v paliativní medicíně, etické standardy.

Diagnostika a léčba klinických stavů vyžadujících paliativní péči:

- horečka u nádorových onemocnění, nevolnost a zvracení, poruchy výživy, zácpa, mukositida, poruchy hydratace, ascites, perikardiální výpotek, respirační syndromy, kožní projevy, lymfedém, urogynekologická problematika, metabolické a endokrinní poruchy,

hemoragická a trombotická diathesa, neurologické poruchy.

Požadované praktické dovednosti

Péče o stomie včetně PEG; zavedení nasogastrické sondy; zavádění močových katétrů; ovládání infuzních pump a dávkovačů; punkce pleurálního výpotku a ascitu; aplikace léčiv a péče o epidurální /spinální katétr, katétry dlouhodobých blokády a porty.

Školenec si v průběhu specializačního vzdělávání povede záznam provedených výkonů a absolvovaných školicích akcí (logbook).

Minimální počty výkonů a klinických zkušeností v paliativní péči:

Vyšetření nemocného a vytvoření plánu komplexní paliativní péče - onkologičtí pacienti	30
Vyšetření nemocného a vytvoření plánu komplexní paliativní péče - neoncologičtí pacienti.	15
Strukturovaný pohovor s pacientem a jeho rodinou o cílech léčby	8
Strukturovaný pohovor s rodinou po pacientově smrti	5
Zpracování a prezentace vybraného nebo zadaného tématu	3
Punkce výpotků (ascites, fluidothorax)	10
Indikace a zajištění nutriční podpory (sonda, gastrostomie, infuze)	15

3.2 Léčba bolesti (algeziologie)

Požadované teoretické znalosti z vlastního oboru

a) Obecná témata:

- anatomie, fyziologie a patofyziologie procesu bolesti,
- farmakologie přenosu bolesti a modulace,
- psychosociální aspekty bolesti,
- patofyziologická klasifikace bolesti,
- obecné principy hodnocení, diagnostiky a léčby bolest (konceptuální model bolesti, korelace objektivního nálezu a intenzity bolesti),
- psychiatrické a psychologické hodnocení bolesti,
- taxonomie bolestivých syndromů, invazivní a neinvazivní postupy v léčbě bolesti,
- pooperační bolest; dětská bolest,
- posudková problematika u bolestivých syndromů,
- etické problémy léčby a výzkumu bolesti.

b) Speciální témata:

- farmakoterapie,
- invazivní techniky,
- neuromodulační techniky,
- fyzikální léčba a léčebná rehabilitace,
- psychiatrické a psychologické postupy,
- chirurgické a neurochirurgické postupy,
- multidisciplinární přístup v léčbě bolesti,
- jednotlivé bolestivé syndromy (bolest v oblasti zad, myofasciální bolest, bolest u revmatických onemocnění, neuropatická bolest, bolest hlavy, orofaciální bolest, akutní a pooperační bolest, preemptivní analgezie, nádorová bolest, komplexní regionální bolestivý syndrom),

- zdravotní, psychologické a sociální poradenství pro nemocné s chronickými bolestivými stavy,
- získávání a využívání statistických údajů v rámci oboru.

Požadované praktické dovednosti z vlastního oboru

Odběr anamnézy pacienta v celé biopsychosociální šíři; zhodnocení bolestivého stavu včetně somatické a psychické složky; diferenciálně diagnostická rozvaha, navržení způsobů léčby podle nejnovějších způsobů a metod v oboru s přihlédnutím k prognóze pacienta; hodnocení a měření bolesti a bolestivého chování (přístrojové techniky, škály, dotazníky); komplexní vyšetření bolestivého stavu zahrnující vyšetření kompletního vzorce bolestivých změn, orientační neurologické, myoskeletální a psychologické vyšetření s následným návrhem terapeutického plánu, včetně invazivních metod; vyšetření pohybového aparátu; vyhledávání a ošetřování bolestivých zón a spoušťových zón; kořenové blokády, obstríky, blokády periferních nervů; indikace a ošetřování kontinuálních blokad; indikace neuromodulačních systémů; obsluha dávkovacích systémů; zhodnocení patologického nálezu pro posudkové účely; základy poradenství a léčby abusu léčivých přípravků; sestavování komplexních multidisciplinárních terapeutických programů.

Minimální počty požadovaných diagnostických a léčebných algeziologických výkonů

Logbook - seznam algeziologických výkonů diagnostických a terapeutických:

Povinný počet vyšetřených, diagnostikovaných a léčených pacientů s diagnózami:

Bolesti zad	30
Bolesti hlavy	15
Bolesti C páteře	15
Postherpetická neuralgie	15
Nádorová bolest	20
KRBS	5
Ostatní	10

Povinný počet invazivních výkonů

Kořenová blokáda	10	SI skloubení	10
Obstrík kostrče	5	Blokáda n. ischiadicus	5
Obstrík kotníku	3	Blokáda n. fibularis	5
Obstrík kloubu	10	Injekce do měkkých tkání	20
Obstrík n. occipitalis	5	Obstrík n. suprascapularis	5
Obstrík nervů zápěstí	10		
Infiltrace jizvy	15		

Z ostatních oborů:

- základy neurologického vyšetření,
- orientace v rehabilitačních postupech,
- znalost fyzikálních metod,
- základy kardiopulmonální resuscitace,
- prevence a léčba alergických reakcí, zvláště se zaměřením na komplikace lokálních anestetik,
- interpretace základních zobrazovacích metod pohybového ústrojí (rtg, CT, NMR),
- interpretace stavu koagulace,
- léčení nežádoucích účinků léčivých přípravků, zvláště opioidů, ketaminu, lokálních anestetik, antidota.

Etické, právní a administrativní aspekty

- praktická znalost základních principů lékařské etiky,
- znalost základních zákonných norem pro poskytování zdravotní péče v ČR,
- ovládání výpočetní techniky pro uchovávání dat, dokumentace a další vzdělávání,
- poskytování zdravotní péče s využitím zdrojů ionizujícího záření vyžaduje absolvování certifikovaného kurzu radiační ochrany.

4. Hodnocení specializačního vzdělávání

a) Průběžné hodnocení školitelem – záznam o absolvované praxi (konkrétních činnostech na pracovišti) v průkazu odbornosti, logbooku, záznamy o průběžném hodnocení školitelem v šestiměsíčních intervalech, hodnocení po skončení jednoleté praxe,

b) Předpoklad přístupu k atestační zkoušce

- záznam v průkazu odbornosti o absolvování vzdělávacího programu v jednom z uvedených oborů (viz výše),
- absolvování povinných školicích akcí - záznam v průkazu odbornosti,
- úspěšné absolvování písemného testu,
- předložení seznamu výkonů (logbook) potvrzený školitelem,
- vypracování písemné práce /projektu včetně rozboru kasuistiky – 10-15 stran,

c) Vlastní atestační zkouška

- praktická část - provádí se na vyjmenovaných akreditovaných pracovištích: vyšetření, diagnostika, hodnocení a návrh terapie nemocného s chronickou bolestí nebo v paliativní péči,
- teoretická část- 3 odborné otázky
rozbor klinického stavu,
diskuse k předložené práci.

5. Charakteristika činností, pro které absolvent specializačního vzdělávání získal způsobilost

Lékař se specializací v oboru paliativní medicína a léčba bolesti je schopen samostatné činnosti v rozsahu dosaženého vzdělání na pracovištích léčby bolesti nebo paliativní medicíny jak v ambulantním, tak lůžkovém zařízení nebo v domácím prostředí. Je schopen koordinovat multidisciplinární péči nemocných s nádorovým i nenádorovým onemocněním, provádí konziliární činnost pro jiné obory, podílí se na vzdělávání specialistů v oboru PM-LB. Vytváří publikační činnost, jak odbornou, tak pro laickou veřejnost.